

Filosofia	
C. Ekintza eta sorkuntza	
1. Giza ekintza: filosofia etikoa eta politikoa	<p>Auzi etikoa: nola jokatu behar dugun. Izatea eta izanbeharra. Gogoeta morala. Judizioaren baldintzak eta elkarrizketa etikoa*. Garapen moralaren faseak.</p> <p>Etika arrazionalaren posibilitatea*. Kognitibismoa eta emotibismoa. Emotibismo morala eta etika arrazionala.*Erlatibismo moralaren inguruko eztabaida. Minimoen etika unibertsalaren erronka.*</p> <p>*Auzi etikoaren aurrean erantzun nagusiak: etika kontsekuentzialistak, betebeharraren etikak eta bertutearen etikak*. Nietzscheren moral amorala.</p> <p>Zaintzaren etikak. Ingurumen-etika. Etika aplikatuak.</p> <p>Giza eskubideak: haien genesis, legitimitatea eta gaurkotasuna. Giza eskubideen belaunaldiak. Animalien eskubideak.</p> <p>*Gure garaiko arazo etiko handiak*: desparekotasuna eta pobrezia; gerra eta beste indarkeria mota batzuk; gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna; gutxiengoekiko diskriminazioa eta errespetua; identitate nazionalak; arazo ekosozialak eta ingurumenekoak; bioetika (adimen artifiziala, lagundutako ugalketa...).</p> <p>Justiziaren auzi filosofikoa. Gizakia izaki sozial gisa. Politikaren definizioa. Legezketasuna eta legitimitatea. Etikaren eta politikaren arteko erlazioa.*</p> <p>*Antolaketa sozialaren eta botere politikoaren funtsa. Naturaz gaindiko jatorriaren teoriak vs. teoria kontraktualistak*. Demokraziari buruzko gogoeta filosofikoa. Kontzeptu nagusien inguruko gogoeta: estatua, nazioa, herria, aberria...</p> <p>*Oinarrizko printzipio politikoaren inguruko elkarrizketa*: berdintasuna eta askatasuna; gizabanakoa eta estatua; lana, jabetza eta aberastasunaren banaketa. Eztabaida politiko garaikidea: liberalismoa, utilitarismoa eta komunitarismoa.</p> <p>Idealak, utopiak eta distopiak.*Mugimendu sozial eta politikoak. Feminismoa eta genero-ikuspegia filosofian*. Beste eztabaida politiko garaikide batzuk: ekologismoa, globalizazioa, klase sozialak...</p> <p>Politikan parte hartzeko moduak.</p>
2. Sorkuntza artistikoaren inguruko gogoeta filosofikoa	<p>*Estetikaren definizioa, esparruak eta arazoak: artea, edertasuna eta gustua*. Estetikaren lotura kulturaren beste esparru batzuekin. Etika eta estetika. Artearen eginkizun politikoa.</p> <p>Edertasunari eta arteari buruzko teoria klasikoak eta modernoak. Teoria eta auzi estetiko garaikideak.*Irudiaren eta ikus-entzunezko kulturaren inguruko gogoeta.*</p>

FILOSOFIAREN HISTORIA

Giza kulturak galderarik oinarrizkoenei ematen dizkieten erantzunen arabera eratzten dira, honen arabera ere ezagutzera ematen dutelarik euren burua. Galdera horien artean, honako hauei lotutakoak daude: kosmosaren jatorria, izaera eta zentzua, gizakiaren izatea bera eta patua, ezagutzarako aukera eta moduak, eta gure ekintzak eta sorkuntzak bideratzeko egokitzat hartzen ditugun balioen definizioa (egia, ongia, justizia, edertasuna eta abar). Dena dela, galderak funtsean berberak badira ere, haiek planteatzeko eta haiei erantzuteko moduen aldakortasun historikoa oso handia da itxuraz. Filosofiaren Historia jakintzagaiaren helburua galdera eta erantzun horiek mendebaldeko pentsamenduan izan duten bilakaeraren bidea egitea da, kritikoki eta arrazionalki, pentsamenduaren beste tradizio batzuen aberastasuna eta garrantzia alde batera utzi gabe. Helburu horrek garrantzi nabaria du ikasleen heldutasun pertsonala, soziala eta profesionala lortzeko. Ideia filosofikoen bizitza eta historikoki elkarren artean eta gure kulturaren beste alderdi batzuekin duten erlazio konplexua eta dialektikoa ikertzen ausartzea, pentsatzeko, desiratzeko, sentitzeko eta jokatzeko oinarri dugun sare mental korapilatsua ikertzea ere bada. Izan ere, ezagutzen erudizio-laburpen hutsa izan ordez, Filosofiaren Historia jakintzagaiak beren izaeraren zein beren garai eta gizarteingurunearen oinarri diren ideiak eta balioak ezagutzeko ariketa argigarria izan behar du ikasleentzat.

Filosofiaren Historia jakintzagaiak, lehen mailako Filosofia jakintzagaiaren kasuan bezala, duen ezagutzarekiko jarrera erradikala eta, hala nola lantzen dituen askotariko gaiak eta alderdiak direla eta, espazio egokia eskaintzen du Batxilergoko etapako funtsezko kompetentzien eta helburuen garapen bateraturako. Zentsu horretan, arazo unibertsalei eta funtsezkoiei (hala nola errealitatearen azken izaerari, egiari, justiziarri, edertasunari edo giza identitateari eta giza duintasunari berari lotutakoei) buruzko ikerketaren berrikuspen historikoa (testuinguruan kokatua) eta pentsamenduaren historia osatu duten ideiei eta jardunbideei buruzko gogoeta kritikoa baliagarriak dira, ikasleen heldutasun pertsonala eta soziala sustatzeko eta dimentsio intelektuala zein nortasuna osatzen duten alderdi etiko, politiko, zibiko, emozional eta estetikoak garatzeko. Hori dela eta, funtsezko kompetentzia guztiak lantzen badira ere, hizkuntza-komunikaziorako kompetentzia, herritartasunerako kompetentzia eta kompetentzia pertsonala, soziala eta ikasten ikastekoa bereziki jorratzen dira.

Arlo honen eta etapako gainerako arloen arteko erlazioari dagokionez, Filosofiaren Historia lotura natural bat da Batxilergoko jakintza guztien artean, ikasleek aukeratzen duten ibilbidea edozein izanik ere. Historiako gai filosofiko nagusietara planteatzen den hurbilketa gogoetatsu eta dialektikoak, ikaskuntza esanguratsua eta diziplinarteko ikusmoldea bultzatzen dituen ikuspegi bat eskaintzen du. Are gehiago, ideia horiek testuinguruan kokatzeari dagokion garrantzia emanez gero. Adar zientifikoak, humanistikoak zein artistikoak testuinguruan kokatu behar dira eta abstrakzio-ahalmena garatu behar da. Horretarako, Filosofiaren Historia jakintzagaiak funtsezko zeregina betetzen du Batxilergoko bigarren mailan. Gainera, hizkuntza kompetentzien garapena sakonki lantzen da, testuinguru analogikoetan zein digitaletan argudiaketan sakontzeko eragile gisa erabil daitezkeen testu filosofikoen zein bestelako euskarri batzuen aztertzearen bidez. Era horretan, eta historiako ideia filosofikoak testuinguruan kokatzeko lan horren bidez, hainbat alderdi (hala nola historia bera, zientzia, ekonomia, biologia eta artea) estuki landuko dira Filosofiaren Historia jakintzagaietan.

Filosofiaren Historia jakintzagaiak hainbat kompetentzia espezifikoko garatzea proposatzen du. Kompetentzia horiek, Batxilergoko lehen mailan ikerketa filosofikoaren inguruan landu ziren prozeduretan sakontzea eta mendebaldeko pentsamenduaren historiako ikuskera, dokumentu eta egileetako batzuei buruzko ezagutza esanguratsu bat lortzeaz gain, ikasleei beren ideietan kritikoki pentsatzeko aukera ematea, ideia horiek beren jatorriak urrunenarekin identifikatzea eta haien aldaketa historikoen jarraipena egitea dute helburu nagusitzat. Ideien analisi historiko eta dialektiko horrek kontuan hartu behar ditu, bai ideia horiek gainerako ideia filosofikoekin dituzten aurkakotasun- eta osagarritasun-erlazioak, bai ideia horiek beren garaiko adierazpen kultural, politiko eta sozialekin duten harremana, testuinguruan ulertuta eta testuingurua ulertzeko. Hori dela eta, proposamen honetan azpimarratzen da pentsamendu filosofikoaren historia ez dela ulertu behar modu isolatuan, testu eta egilerik garrantzitsuenen ezagutzara mugatuta, baizik eta ideiak agertzen, sortzen eta adierazten diren testuinguru historiko eta kultural osoari lotuta baizik. Horretarako, kontuan hartu behar da ideia horiek adierazpide eta fenomeno sozial, politiko, artistiko, zientifiko edo erlijiozko anitzetan aurkitu ditzazkegula, eta, zehazkiago, ikertu behar da ideia horiek testu literaturio, historiko, zientifiko eta bestelakoetan duten presentzia. Horren azken helburua da ikasleak, mendebaldeko pentsamenduaren historia eratu duten teoria eta eztabaida filosofikoak ulertu ondoren, egoera hobean egotea egungo arazoaren eta XXI. mendeko erronken aurrean jarrera propioa, elkarrizketarako irekia, emozionalki gaitua, kritikoa eta aktiboa hartzeko.

Ebaluazio-irizpideen helburua jakintzagaiaren kompetentzia espezifikoen lorpen-maila zehaztea da, jakintzak zer neurritan barneratzen diren eta nola aplikatzen diren egiaztatzea eta ikasleak bere garapen pertsonal eta akademikorako jarrera eta balio garrantzitsuak hartzen dituen zehaztea. Haien formulazioan, beraz, jakitea, egiten jakitea eta izaten jakitea aipatzen dira argi eta garbi. Hortaz, oinarrizko jakintzekin harremanean, ikasteko prozesuak zein ikaskuntzaren emaitzak berak hartu behar dituzte kontuan, eta horiek behar bezala gauzatzeko, kompetentziak garatuko diren ikasteko testuinguru eta egoeretara egokitze moduko askotariko ebaluazio tresnak behar dira.

Oinarrizko jakintzak, bestalde, hiru multzotan banatuta daude, mendebaldeko pentsamendu filosofikoaren historian bereziki esanguratsuak izan diren hiru aldi historikori lotuta: antzinako Greziako filosofiaren jatorria eta garapena, Europako modernitatearen sorrera (Erdi Aroko pentsamenduan eta kulturean dituen sustraie-tatik abiatuta) eta pentsamendu modernoaren klimaxa eta krisia, filosofiaren egungo egoera heterogeneo-

ra iritsi arte. Hiru multzo horietako bakoitzean, Batxilergoko Filosofiaren Historiako oinarrizko maila batean ezinbestez landu behar diren jakintzak aipatzen dira, multzo eta jakintza bakoitzari eskaini beharreko arreta-maila eta haiek antolatzeke modua aurretik ezarri gabe, zabalak direlako landu behar direnak eta modu osagarrian edo testuinguruaren arabera txertatutakoak hautatu ahal izan daitezten.

Oinarrizko jakintza horien edukia arazo filosofiko jakin batzuekin osatu nahi izan da. Arazo horiek tratatzeko, beharrezkoa izango da hainbat pentsalarik arazo horien inguruan izan duten elkarrizketari eta jakintzagaiaren oinarrizko izaerari erreparatzea, hala nola arazo hauetaz diharduten, egokiak diren eta garrantzi historikoa duten edo izan duten testu eta dokumentu literario, historiografiko eta bestelakoen azterketa osagarria egitea ere.

Bestalde, emakume izate hutsagatik kanon tradizionalan bidegabeki baztertuak izan diren filosofoek jasan duten laido historikoa onbideratu nahi izan da hiru multzoetan. Neurri hori osatzeko, arreta berezia eskaintzen zaio azken bi multzoetan pentsamendu feministari, ideien historia hurbilaren ikuskerarik adierazgarrienetako bat baita. Ohiko lau aldi historiografikoak alde batera uztearen bidez, pentsamendu filosofikoaren historiako etapa edo faseen dinamikotasuna eta elkarrekiko lotura azpimarratu nahi izan da, eta garrantzi handiagoa eman nahi izan zaio azken bi multzoetan elementu nagusia den pentsamendu moderno eta garaikidearen azterketari. Dena dela, horrek ez du esan nahi ahaztuta utziko direnik antzinako eta Erdi Aroko pentsamenduari lotutako gai eta ideia ugariak eta aberatsak.

Konpetentzia espezifiko horietako bakoitza Batxilergoko etapako helburu orokorrekin eta funtsezko konpetentziekin lotuta dago, eta, modu zuzenagoan, ebaluazio-irizpide jakin batzuekin. Irizpide horiek konpetentzia espezifikoak eskuratzean espero den jardunmaila hobetzeko eta horren diagnostikoa egiteko tresna gisa ulertu behar dira. Konpetentzia-ikuspegi horrekin, ebaluazio-irizpideek konpetentzia espezifikoari lotutako prozesuen ebaluazioa izango dute ardatz, baina ez dituzte ahaztuko edukiek ematen dizkiguten Edonola ere, ikasteko prozesuak zein haien emaitza hartu beharko dituzte ezinbestez kontuan. Bestalde, adierazitako konpetentziak garatzeko ikaskuntza-testuinguruetara eta ikaskuntza-egoeretara egokitzeke moduko ebaluazio-tresna bereizien bidez inplementatu beharko dira irizpide horiek.

Azpimarratu beharra dago jakintzagaiaren programazioa legeak ezartzen duen konpetentzia-espirtuarekin bat etortzeko, Kant-en «filosofatzen ikastea» ideia orientagarritzat hartu behar dela eta ikasleen ikerketa-jarduerak irakatsi eta ikasteko prozesu osoaren ardatza eta xedea izan behar duela. Ildo horretan, Batxilergoko lehen mailan landu diren eta autonomia intelektuala eta morala eta heldutasun zibikoa lortzen lagunduko duten konpetentzien garapenean sakondu beharko da. Azpimarratu beharra dago, azkenik, komeni dela Filosofiaren Historia testuinguru historiko eta kulturalen ulertzea, haren tratamendu isolatua eta akademizista saihestea, eta egungo arazorik larrienen gaineko (eta, bereziki, gizakien arteko ekitateari, giza eskubideen justifikazio eta kontsiderazioari, gizonen eta emakumeen arteko berdintasunari eta arazo ekosozialei lotutakoak) gogoeta eginez, kritikoki lantzeko tresna egoki gisa erabiliz.

Tokiko ikuspegiak, genero-ikuspegiak eta ikuspegi inklusiboak hezkuntza praktikan integratuta egon daitezten, eta adibideak, erreferentzia artistikoak, kulturalak, antropologikoak, linguistikoak edo sozialak erabili behar direnean, kontuan izan behar ditugu aniztasuna (funtzionala, sexual-afektiboa, ekonomikoa, jatorriari lotutakoa eta abar), genero-berdintasuna eta euskal dimentsioa, beste kultura-dimentsio batzuekin alderatuta, beharrezkoa izanez gero. Adibide horiek pentsamendu kritikoa eta gogoetan oinarritutako pentsamendua garatzeko erreferentziak izan behar dute. Gainera, Batxilergoan garrantzitsua da aipatu ditugun euskal dimentsioari eta inklusioari lotutako ideia eta egile jakin batzuen bidez erreferentzia teoriko jakin batzuk lantzea.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK

1. Gertakari historiko-filosofikoei buruzko informazioa bilatzea, aztertzea, interpretatzea, ekoiztea eta adieraztea, iturriak modu kritiko eta seguruan erabiliz eta oinarrizko ikerketa-teknikak menderatuz, arazo eta ideia filosofikoen historiaren inguruko ezagutza eta ekoizpen propioak sortzeko.

Filosofiaren Historia ikertzeko zereginaren kasuan, ikasketa historikoen, filologiaren eta beste giza zientzia batzuen kasuan bezala, ikaskuntzaren aztergaia tradizioak utzitako testuen, dokumentuen eta antzeko adierazpenekin lotuta dago. Beraz, funtsezkoa da ikasleek iturri fidagarri eta garrantzitsuekin lan egiten jakitea, betiere iturri horiek beren testuinguru sozial eta kulturean eta beren proiektzio historikoan kokatuz eta garai eta kultura desberdinetako dokumentuen artean loturak ezarriz. Horretarako, ikerketa-tresnak eman behar zaizkie informazioa ingurune digitaletan zein beste ingurune tradizionalago batzuetan bilatu eta antolatzeke, informazio hori ebaluatzeke eta kritikoki erabiltzeke, jakintzagaiari buruzko ezagutzak ekoiztu eta helarazi ahal izan ditzaten.

Helburua da nolabaiteko konplexutasun formal eta materialeko dokumentuak erabiltzeaz gain, iritzi propioak osatu eta ekoizpenak egin ahal izatea, dokumentu horiekiko elkarrizketan eta diziplinaren ikaskuntzaren inguruko jarrera ikertzaile, autonomo eta aktibo batean oinarrituta. Horretarako, beharrezkoa da testu eta beste dokumentu eta adierazpen historiko-filosofikoak formalki interpretatzeko, haiei buruzko iruzkinak egiteko eta arazo, tesi eta egileekin lotzeko ahalmena ez ezik, eskemak, kontzeptuzko mapak, koadro kronologikoak eta beste lan batzuk (oinarrizko ikerketalanean ekoizpena eta azalpena barne) bakarka zein taldean egiteko ahalmena ere bai, beti ere horretarako protokoloak jarraituz.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK3, KD1, KD3, KPSII4, KPSII5, HK3, EK3.

2. Argudiatze eta elkarrizketa filosofikoaren arauak eta jarraibideak ezagutzea, arau eta jarraibide horiek hainbat euskarri eta jardueretan identifikatuz eta aztertuz, argudioak osatzean eta azaltzean eta gainerakoekin hitz egitean zorrotasunez aplikatzeko.

Argudiatzea menderatzea funtsezko faktorea da zientzien eta jakintzen esparruan zein eguneroko bizitzan doitasunez eta eraginkortasunez pentsatzeko eta komunikatzeko, eta ezinbesteko baldintza da iritzi pertsonala osatzeko. Beharrezkoa da, beraz, ikasleek, testu eta dokumentuekin lan egitean zein beste batzuekiko elkarrizketa filosofikoan, argudio zuzenak eta ongi oinarritutakoak erabiltzea, argudioen doitasuna hautematea eta iritziak eta hipotesiak defendatzeko edo eztabaidatzeko modu dogmatikoak, faltsuak eta partzialak detektatu eta saihestea.

Elkarrizketak merezitako estimazioa du filosofiaren didaktikan, ikerketa filosofikoaren izaera dialektikoaren adierazpen gisa zein herritartasun demokratikoaren funtsezko elementu gisa, eta funtzio bikoitza betetzen du ideien historiaren azterketan: eztabaida filosofikoa sustatzea, eta eztabaida hori historian zehar elkarrizketa gai izan diren planteamendu eta ikuskeren inguruan egitea. Asmoa, beraz, kooperatiboa eta ezagutzaren bilaketarekin, ideien adierazpen askearekin eta tesien eta iritzien aniztasunarekin errespetuarekin konprometitua dagoen elkarrizketa sustatzea da. Ikasleen artean, oso garai desberdinetako egileen ideien inguruko ikuspegi kritiko eta erlazonalerako gaitasuna sustatu nahi da honekin, desadostasuna eta eztabaida gazka huts bezala ulertu beharrean, osgarritasunetik arazoak hobeto ulertzeko aukera gisa ulertuta.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK5, STEM1, KPSII3.1, KPSII4, KD3, HK2, HK3, KAKK1.

3. Elkarrizketa filosofikoan modu zorrotz, kritiko, tolerante eta enpatikoan parte hartzea, elkarrizketa horrek behar dituen jarraibide etiko eta formalak barneratuz eta eskatzen digun kudeaketa emozionala identifikatuz, talde-jardueretan parte hartzearen eta gai filosofikoen planteamendu dialogikoaren bidez, ideien kontrastea eta elkartrukea sustatzeko eta herritartasun aktiboa, emozionalki gaitua eta demokratikoa gauzatzeko.

Eredu dialogikoak, hasiera-hasieratik, lehentasun ukaezina izan du filosofatzeko metodo gisa eta herritartasun demokratikoa gauzatzeko funtsezko erreferentzia gisa. Beraz, konpetentzia hau garrantzitsuenetako bat da filosofia benetako hezkuntza zibikoa dela erakusten dutenen artean. Elkarrizketa filosofikoak elkarrekin gutxitan agertzen diren hainbat dohain biltzen ditu: zorrotasun arrazionalaren eskakizuna, aniztasun ideologikoaren onarpena, jarrera arretatsua norberaren ideiak adierazteko eta besteak ja-

sotzeko garaian, eta gurekin ados ez dauden pertsonetikiko errespetua eta enpatia, betiere elkarrekin jarrera komun bat bilatzeari eta aurkitzeari utzi gabe eta desadostasuna nahitaez gatazka gisa ulertu behar izan gabe, ikuspegi-aniztasun eta osagarritasun gisa baizik.

Elkarrizketa filosofikoa, bestalde, ikaskuntzaren beraren prozesu analogoa da, alderdi motibazionalak, emozionalak, ikaskuntza aktiboa eta esanguratsua, ikerketa edo aurkikuntza bidezko irakaskuntza, kolaborazio-lana edo bizitza osoko prestakuntza bezalako ezaugarriak garrantzitsutzat hartzen dituen ia ikuspuntu pedagogiko orotan. Oro har, elkarrizketak ziurgabetasunaren eta kritikaren elementuak era konstruktiboan integratzen ditu, eta aukera ematen du elementu horietatik abiatuta planteamendu berritzaileak eta gainditzzaileak aurkitzeko. Gainera, kooperazioaren, zintzotasunaren eta eskuzabaltasun hermeneutikoaren printzipioei jarraitzen die, eta izaera irekia eta amaitu gabea du, baina horrek ez du esan nahi eraginkortasun txikiagoa duenik ikerketa filosofikorako eta herritartasunaren jardun aktibo eta demokratikorako.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK5, KPSII4, HK2, HK3, KAKK1.

4. Historikoki izan diren ikuskera filosofikoak ulertzea eta adieraztea, iturrietara hurbilduz eta haien inguruko lan kritikoa eginez, kultura-ondare komunaren eta herritartasun ilustratu baten ondare intelektualaren funtsezko parte diren ideien ezagutza garatzeko.

Tradizio filosofikoak eta gaur egungo eztabaida filosofikoak gai filosofikoen inguruko planteamendu, galdera, erantzuteko ahalegin, ideia, argudio eta azalpenen balio handiko ondarea metatu eta transmititu dute eta sortzen jarraitzen dute, testuinguru historikoaren eta adierazteko aukera izan zuten egileen ahaleginaren arabera modulatu. Proposamen filosofiko horietako garrantzitsuenen ezagutzak ikasle guztien eta, oro har, behar bezala informatutako herritarren kulturaren parte izan behar du.

Ikuskera filosofiko horiek ikasteko, Batxilergoko lehen mailan landutako gaien esperientzia eguneratuan oinarritutako lan bat egin behar da, ikasleek gai horien sustraia eta dimentsio historikoa dokumentuekiko zuzeneko kontaktuaren eta haiekin egindako lanaren bidez ikertzeko beharra sentitu dezaten. Ikerketa horrek, bestalde, aurreiritzi etnozentrikoetatik, sexistetatik edo beste edozein motatakoetatik kanpo egon behar du, eta emakumeek bete duten zeregina (askotan ezkutatu eta baztertu dena) aitortu behar du, baita gureaz bestelako pentsamendu-tradizioen garrantzia eta eragina ere, diskurtso filosofikoaren parte diren edo izan diren kontzeptualizazio baztertzzaileak edo diskriminatzaileak kritikoki aztertuz.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HK1, HK2, HK3, KAKK1.

5. Historikoki izan diren ikusmolde filosofikoen izaera funtsean plurala eta askotarikoa ezagutzea, erlazio dialektikoan, konfrontazio-erlazioan eta osagarritasun-erlazioan jarriz, pentsamenduaren historiaren ikuskera konplexu eta dinamikoa sortzeko eta gatazken konponbidean jarrera zentzuzko eta elkarrizketatzaile zein tolerante batekin konpromesua hartzeko.

Filosofia, beste ezagutza-esparru batzuk ez bezala, erabat irekia eta eztabaidatua agertzen da bere arlo guztietan, eta hori ez da zertan akats edo disfuntzio gisa interpretatu behar, izaera konplexu eta dialektiko baten seinale gisa baizik. Izaera horrek, nolana ere, ahobatezkotasunik lortzen ez duten (agian hori lortzea ere ez da komeni) baina elkarrizketa konstruktibo eta errespetuzkoan oinarrituta dauden eztabaidak egiten laguntzen du.

Filosofiaren izaera plural hori nabariagoa da dimentsio historikoaren bitartez ulertzen dugunean. Dena dela, ikuspegi-aberastasun horrek ez du zalantzan jartzen eginkizun filosofiko oro egiaren eta errealitatearen zentzuaren alderdirik oinarritutako baldintzatu gabeko bilaketa integral gisa definitzen duen funtsezko batasuna. Bestalde, ikusmolde filosofikoei dagozkien argudiatze eta azalpen mota desberdinak eta haiek interpretatzeko dauden askotariko moduak ezagutzea esperientzia aproposa da pentsamendu konplexua, analisia eta sintesia lantzeko eta errealitatea eta arazo filosofikoak eta gizarte-garrantzia dutenak hain partziala izango ez den eta dogmatismo ororekin kritikoa izango den ikuspegi sakonago eta pluralago batetik ulertzeko, herritartasun demokratikoaren gauzatzeak izan behar duenarekin bat etorriz.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, HK1, HK2, HK3, KAKK1.

6. Arazo filosofiko berak hainbat garaitan eta ikuskera filosofikotan nola planteatu diren ezagutzea, testuak eta beste adierazpide filosofiko, historiko edo kultural batzuk aztertuz eta interpretatuz, arazo horiei tradizioaren ekarpenaren ezagutzari buruzko gogoeta kritiko batetik abiatuta aurre egiteko.

Gogoeta filosofikoa gaika lantzen zen nagusiki Batxilergoko lehen mailan, eta bigarren mailan ere era diakronikoan ematen da, arazo filosofikoak garai historiko, hizkuntza eta forma desberdinen bidez aztertuz, eta garai eta kultura bakoitzeko alderdi soziokulturalei lotuta. Ikasleek fase edo une horiek guztiek osatzen duten planteamendu eta erantzun multzoa ezagutu behar dute, atzean geratu den historia eta "historia" kontzeptua bera ulertzeko ez ezik, oraina ulertzeko eta etorkizunari buruz arretaz eta modu gogoetatsu baten pentsatzeko. Bestalde, filosofiaren izaera plurala eta beti irekia dela eta, filosofian beste jakintza batzuetan baino beharrezkoa da prozesu historiko horretaz jabetzea. Prozesua bera gogoeta filosofikoaren xede da, eta pentsamendu garaikide osoaren hazia aurkitzeko aukera ematen du.

Hortaz, beharrezkoa da ikasleek historian izan diren arazo filosofikoak aztertzea, arazo horiek agertu diren une historiko bakoitzeko baldintza soziokulturalak argitzea eta arazo horiei pentsamendu-korrante eta pentsamendu-eskola desberdinetan eman zaien tratamenduarekin lotzea. Helburua da ikasleek arazo horiei, haien erradikaltasun eta unibertsaltasunaren zein haien adierazpenen aniztasun eta aldakortasunaren ezagutzatik heltzea, bi alderdi hauen arteko loturari buruz gogoeta eginez, filosofiaren eta hura txertatuta dagoen kulturaren ezagutza sakona eta kritikoa sustatzeko.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, HK1, HK2, HK3, KAKK1.

7. Galdera filosofikoak eta haiei erantzuteko ahaleginak kulturaren beste esparru batzuetan historikoki nola aurkeztu diren ezagutzea, esparru horietako testuen eta beste adierazpen batzuen interpretazio-azterketa eginez, mendebaldeko kulturaren historiaren eta ideia filosofikoek bete duten zereginaren ikuskera sistematiko, erlazional eta konplexu bat sustatzeko.

Filosofia ez da bere arazoetan eta hizkuntzan bakartuta dagoen jakintza bat, giza existentziaren gaineko jakintza eta alderdietatik kanpo dagoena. Aitzitik, beti agertu izan du interesa ezagutzaren beste esparru batzuetaz hitz egiteko, hornitzeko eta ideiak emateko. Gainera, filosofia ikastea suspergarriagoa eta aberatsagoa da arazo eta ikuskera historiko-filosofikoak agertzen diren (tazituki bada ere) beste kulturaadierazpen batzuen azterketaren bidez lantzen denean. Hori dela eta, Filosofiaren Historia jakintzagaira hurbiltzeko, beharrezkoa da, filosofo handien testuak aztertu eta interpretatzea ez ezik, filosofikoki garrantzitsuak diren izaera politiko, artistiko, zientifiko edo erlijiosoko beste dokumentu eta gertaera historiko batzuk aztertzea ere bai.

Helburua bikoitza da. Alde batetik, ikasleek gogoeta filosofikoaren diziplinar-teko eta diziplinaz haraindiko izaera eta jakintza guztiak egituratzeko betetzen duen funtzioa ulertzea. Bestetik, dauden teoria filosofikoen eta haien espazio historiko eta kultural berekoak diren mugimendu, doktrina eta sorkuntza sozialen, politikoen, moralen, artistikoen, zientifikoen eta erlijiosoen arteko lotura ezagutzea, elkarren arteko eraginak eta, bereziki, mugimendu, doktrina eta sorkuntza horien azpian dauden funts eta arazo filosofikoak identifikatuz.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, HK1, HK2, HK3, KAKK1.

8. Egungo gai garrantzitsuen planteamenduan ikuspegi sistemiko eta diziplinaz haraindiko bat eskuratzea, gai horien inguruko jarrera historiko-filosofiko desberdinak kritikoki azalduz, haien askotariko alderdiak aztertuz eta kategorizatuz, funtsezkoa dena eta osagarria dena bereiziz eta hainbat diziplina-esparrutako informazioa eta ideiak txertatuz, judizio-autonomia garatzeko eta etikoki kontsekuentek diren jarrerak sustatzeko.

Historian zehar garatu diren pentsamendu-sistema handiak ez dira, besterik gabe, iragana, gure kultura-ezaugarri bereizgarriak edo gure izateko, ezagutzeko eta baloratzeko modua sakonki ulertzeko erreferentziak hutsak. Horrez gain, eta kritikoki erabiliz gero, egungo eztabaidarik konplexuenak argitzen dituzten gidak ere badira, eta, beraz, ezinbesteko tresna mundu justuago, jasangarriago eta arraziona-

lago bat sustatzeko zereginen. Zentsu honetan, filosofiaren historia errealitatea ulertzeko eta giza ekintza bideratzeko ahalegin progresibo baten isla da, zentzu indibidualean zein kolektiboan. Gainera, ikasleei erreferentzia-esparru egokia eskaintzen die herritartasun kontzientea, balio komunekin kritikoki konprometitua eta XXI. mendeko erronken aurrean gogoetan oinarritutako jarrera konstruktibo bat gauzatzeko. Hortaz, gaurkotasuna duten gaietan (hala nola desberdintasunean eta pobrezian, giza eskubideek munduan duten egoeran, gizonen eta emakumeen arteko benetako berdintasunaren lorpenean edo arazo ekosozialetan) inplikaturik dauden ideia, teoria eta eztabaida filosofikoak sakon ezagutzen diren heinean, hobeto ulertuko dira eta hobeto egingo zaie aurre ikuspegi global, sistemiko eta diziplinaz harandiko batetik.

Azken xedea da ikasleek haien aurrean jarrera bat hartu ahal izatea, haien askotariko alderdiak aztertuz eta kategorizatuz, funtsezkoa dena eta osagarria dena bereiziz, eta diziplina-esparru desberdinetako informazioa eta ideiak bateratuz, beren ideiek pentsamendu filosofikoaren ibilbide historikoari zor diotenaz erabat jabeturik. Horrek eskakizun kritiko handiagoa eta ideia horien hobekuntzarekiko eta haietatik ondoriozta daitezkeen jarrera eta ekintzekiko konpromiso irmoagoa ekarri beharko luke.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, KPSII4, KPSII5, HK1, HK2, HK3, HK4, EK1.

9. Pentsamendu kritikoa eta emozioen hezkuntza garatzea, kooperazio-prozesu dialogikoetan parte hartzearen bidez eta gai horiei buruzko berariazko gogoeta egin duten egileen bitartez, elementu horiek pentsamenduaren garapenean betetzen duten zeregina hobeto ulertzeko eta autoezagutza eta kudeaketa pertsonal handiagoa lortzeko.

Pentsamendu kritikoa eta emozioen hezkuntzaren garapena giza nortasunaren eraketaren berezko parte da, eta, horregatik, Filosofiaren Historia jakintzagaiaren helburuetako bat izan behar du. Curriculum honetan azaldutakoari jarraikiz, ez da komeni bereiztea ideiak ulertzeak dakarren ariketa intelektuala eta ideia horietara hurbiltze filosofiko bat ahalbidetzen diguten ezaugarri pertsonalen garapena. Pentsamendu kritikoa garapena pentsamendu filosofikoaren zutabeetako bat da. Zutabe hori egileen ideietara kritikoki hurbilduz eta ikasleek egile horiek landu dituzten galderei buruzko gogoeta eginez garatzen da. Horrez gain, gai horien inguruko berariazko gogoeta egin duten egileen ideiak landu behar dira.

Autoezagutza handiagoa eta kudeaketa pertsonal hobe ahalbidetzen diguten gai emozionalak bi norabidetan gara daitezke: alde batetik, arlo honetan landutako gaietako batzuek dakarten esperientzia emozionalaren inguruan, eta, bestetik, gai horri buruz berariazko gogoeta egin duten egileen ideien azterketaren inguruan. Ildo horretan, jardun filosofikoa bide egokia izan daiteke arrazoiaren eta emozioen arteko harreman harmoniatsua sustatzeko, emozioek giza jardueran (hala nola etikan, gogoeta politikoa, naturarekiko harremanean eta filosofia dakarren ariketa teorikoa eta kontenplaziozkoan) duten lekua inguruko bizipenaren eta gogoetaren bidez.

Esandako guztiagatik, ezinbestekoa da filosofiaren historia jarduera dialogiko eta kooperatiboekin hornitzea. Jarduera horietan, ikasleek, historian gai horiei buruz adierazi diren ideiak ulertzeaz gain, bizipen-jardunbidetik abiatuta pentsamendu kritikoa eta emozioen hezkuntza garatu ahal izango dute.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK5, KPSII1.2, KPSII3.1, KPSII4, HK2.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

Filosofiaren Historia
1. Konpetentzia espezifikoa
1.1. Filosofikoki garrantzitsuak diren iturri eta dokumentuen ezagutza zehatza sortzea, haiak bilatu, antolatu, aztertu, konparatu eta interpretatzeko teknikak testuinguru analogikoetan zein digitaletan aplikatuz eta testuinguru historikoekin, arazoen, tesiekin, egileekin eta beste kulturaesparru batzuetako elementuekin behar bezala lotuz.

Filosofiaren Historia
1.2. Arazo historiko-filosofikoei buruzko iritzi propioak eraikitzea, haiei buruzko dokumentuak eta ikerketa-lanak zehaztasunez eginez eta aurkeztuz, ohiko protokoloak bakarka zein taldean eta kooperazioan aplikatuz, jabetza intelektuala errespetatuz eta informazioa behar bezala erreferentziatuz.
2. Konpetentzia espezifikoak
2.1. Argudioak zehatz erabiltzea, arau, teknika eta jarraibide logikoak, erretorikoak eta argudiatzekoak ezagutuz eta aplikatuz, eta iritziak eta hipotesiak defendatzeko modu dogmatikoak, faltsuak eta partzialak saihestuz.
2.2. Argudioetan oinarritutako elkarrizketa enpatikoa, irekia eta ezagutzaren bilaketarekin konstruktiboki konprometitua erabiltzeko ohitura hartzea, proposatzen diren jarduera guztietan aktiboki, errespetuz eta elkarlanean parte hartuz.
3. Konpetentzia espezifikoak
2.1. Gai eta arazo filosofikoei buruzko ahozko eta idatzizko argudio-diskurtsoak egitea eta ebaluatzea, arau eta jarraibide logikoen, erretorikoen eta argudiatzekoen erabilera zuzena erakutsiz.
2.2. Iritziak eta hipotesiak defendatzeko modu dogmatikoak, faltsuak eta partzialak detektatzea eta saihestea, eta argudiatzearen ahalmenak baliatzea, modu faltsu eta partzial horien izaera azalduz.
3.3. Kooperazioaren, egia-erikiko konpromisoaren, aniztasunarekiko errespetuaren eta jarrera diskriminatzaile edo arbitrario ororen bazterketaren garrantzia ezagutzea, pentsamendu arretatsuaren ideian oinarrituta printzipio horiek argudiatze-jardunean eta gainerakoekiko elkarrizketan aplikatuz.
4. Konpetentzia espezifikoak
4.1 Historian egin diren proposamen filosofikorik garrantzitsuei buruzko ezagutza esanguratsua eskuratzea eta adieraztea, haiei buruzko ikerketa eginez eta erantzun duten galderak identifikatuz.
4.2 Pentsamenduaren historiako arazo, ideia, tesi eta eztabaida filosofiko nagusiak identifikatzea, ulertzea eta haiei buruz eztabaidatzea, testu eta dokumentu filosofikoen edo filosofian garrantzitsuak diren galderen azterketa eta iruzkin kritikoak eginez.
5. Konpetentzia espezifikoak
5.1. Pentsamenduaren historiaren ikuskera plural, dialektiko eta kritiko bat sortzea, azterketa-, konparazio- eta sintesi-jardueren bidez garai edo tradizio bereko edo garai eta tradizio desberdinetako tesi, eskola eta filosofoen arteko aurkakotasun-eta osagarritasun-erlazioak ulertuz eta adieraziz.
5.2. Gatazken zentzuzko eta elkarrizketan oinarritutako konponbide batekin konprometitutako jarrera irekia eta tolerantia garatzea, gai filosofikoen aniztasuna eta konplexutasuna barneratuz.
6. Konpetentzia espezifikoak
6.1. Arazo filosofiko handiak ezagutzea, haien denbora-dimentsioa eta dimentsio unibertsala ulertuz, arazo horien agerpenari eta bilakaerari lotutako kultura-baldintzei eta garai, eskola, tradizio eta egile desberdinek arazo horiei emandako tratamendu filosofikoari buruzko azterketa kritikoaren bidez.
6.2. Gauzak zalantzan jartzea pentsamendu filosofikoaren historiaren funtsezko elementutzat hartzea, garai desberdinetako filosofoek egindako galderen bidez pentsamendu hori egituratzen duten galderak identifikatuz.
7. Konpetentzia espezifikoak
7.1. Mendebaldeko kulturaren historiaren eta ideia filosofikoen historia horretan bete duten zereginaren ikuskera sistemikoa eta erlazonala eskuratzea, literatura-izaerako testu edo dokumentuen, historiografikoen, kazetaritzakoen, zientifikoen edo erlijiosoen eta filosofiaren historian garrantzitsuak izan diren arazoak eta ikuskerak adierazten dituzten mota orotako kultura-adierazpenen konparazioazterketa eta konparazio-iruzkina eginez.
8. Konpetentzia espezifikoak
8.1. Egungo funtsezko arazoen inguruko judizio-autonomia garatzea eta etikoki eta zibikoki kontsekuentek diren planteamenduak, jarrerak eta ekintzak sustatzea, arazo horiek argitzen lagundu dezaketen ideia, teoria eta eztabaida historiko-filosofikoak ulertuz eta ikuspegi global, sistemiko eta diziplinaz haraindiko batean oinarrituta proposamen kritikoak eta pertsonalak eginez.
9. Konpetentzia espezifikoak
9.1. Arazo filosofikoak kontuan hartzean alderdi arrazionalaren eta alderdi emozionalaren arteko oreka egokia lortzea, historian arazo horien inguruan egin diren ekarpen teorikoak ulertuz eta oreka horren garapena sustatuko duten jardueretan parte hartuz.
9.2. Gaitasun kritikoak eta gogoeta egitekoak garatzea, historian arazo horien inguruan egin diren ekarpen teorikoak ulertuz eta oreka horren garapena sustatuko duten jardueretan parte hartuz.

OINARRIZKO JAKINTZAK

Filosofiaren Historia
A. Filosofiaren sorreratik Grezian, antzinaroaren amaierara.
Arazo eta ikuskera filosofikoen historikotasuna eta unibertsaltasuna.
Filosofoaren oinarrizko metodoak eta tresnak: iturrien erabilera eta azterketa kritikoa; dokumentu filosofikoen ulermena eta interpretazioa; arazo filosofikoen identifikazioa kulturaren beste esparru batzuetan; argudioan oinarritutako pentsamenduak eta elkarrizketa; ikerketa eta mintzaldi filosofikoa.
Mendebaldeko filosofiaren sorrera Grezian. Mundu-ikuskera mitikoa eta teorizazio filosofikoa.*
Errealitatearen arazoa presokratikoengan.
Filosofia eta herritartasuna Greziako Ilustrazioan: sofistak eta Sokrates.* Aspasia Miletokoa eta emakumeek Greziako kulturaren eta filosofian bete duten zeregina.
Idea eta izaera: ezagutza eta errealitatea Platonengan eta Aristotelesengan.*
Antropologia filosofia klasikoan: Sokrates eta norberaren gaineko ezagutza; psikea Platonengan eta Aristotelesengan.
Eztabaida etikoa: intelektualismo sokratiko-platonikoa*; bertuteen teoria Platonengan eta Aristotelesengan; "eudaimonia" kontzeptua.
Eztabaida politikoa: Platonen proiektu politikoa eta Aristotelesen politika.
Polisetatik inperiora. Filosofia, zientzia eta kultura helenismoan. Estoizismoa, epikureismoa, zinismoa eta eszeptizismoa*. Hipatia Alexandriakoaren figura historikoa.
B. Erdi Arotik Europako Modernitateara.
Erdi Aroko filosofiaren etapak, metodoak eta funtsezko gaiak*. Jainkoaren existentzia hainbat egilerengan. Agustin Hiponakoa, Tomas Akinokoa eta Gilen Ockhamgoa. Hildegard von Bingen-en nortasun polifazetikoa.
Greziar filosofiaren asimilazioa Erdi Aroko teologian. Fedearen eta arrazoiaren arteko erlazioaren arazoa*.
Europako modernitatearen sorrera*. Errenazimentua. Protestantismoa. Iraultza zientifikoa. Comte eta positibismoa.
Arrazionalismoa eta enpirismoa*. René Descartes eta David Hume.
Eztabaida metafisiko modernoa. Substantzien teoria kartesiarra*. Materialismoa, Thomas Hobbesengandik Ilustrazioara.
Gizartearen eta boterearen jatorria eta funtsa*. Makiavelo. Erdi Aroko pentsamendu politikotik kontratu sozialaren teoriara, Thomas Hobbes, John Locke eta Jean-Jacques Rousseauen arabera.
Utilitarismoa eta liberalismo politikoa, gizarte kapitalistaren jatorri: lehiakortasuna eta kooperazioa*.
C. Modernitateetik postmodernitateara.
Proiektu ilustratua: arrazoiaren ahalmena eta mugak. Gizakiaren eskubideak. Lehen bolada feminista: Mary Wollstonecraft eta Olympe de Gouges*.
Immanuel Kant-en filosofia kritikoa eta metafisikaren arazoa jakintza gisa*.
Zoriontasunaren etikak eta betebeharraren etikak. Kant-en etika utilitarismoaren aurrean*. Joxe Azurmendiren ekarpena.
Susmoaren filosofoak: Freud, Nietzsche eta Marx. Haien pentsamenduari buruzko sarrera*.
Kapitalismoaren kritika: Karl Marx-en pentsamendu iraultzailea eta Ilustrazioaren dialektika Frankfurteko Eskolan*. Estatuaren interbentzionismoa (Popper-Habermas eztabaida). Hannah Arendt-en totalitarismoaren analisia*. John Rawls: ongizate-estatuan izan duen eragina.
Mendebaldeko tradizioaren dekonstrukzioa Friedrich Nietzsche-rengan, eta herentzia postmodernoa*. Postmodernitatearen ezaugarriak eta proposamenak: Habermas eta modernitatearen erreforma hausturaren aldeko pentsalarien aurrean.
Arazo filosofikoak hizkuntzaren analisia kontuan hartuta: Ludwig Wittgenstein eta filosofia analitikoa. Hizkuntzaren filosofia: euskaratik abiatutako analisia, Jose Luis Alvarez Enparantza "Txillardegia".
Existenzialismoa: Martin Heidegger eta Jean-Paul Sartre. Bizi-arrazoia eta arrazoi poetikoa: José Ortega y Gasset, María Zambrano* eta Miguel de Unamuno.
Feminismoaren garapen garaikidea: Simone de Beauvoir*.
Egungo gizartea eta XXI. mendeko erronkak: globalizazioa, kapitalismoa, ekologismoa, generoalderdia eta mundu birtuala: Naomi Klein, Zygmunt Bauman, Martha Nussbaum, Noam Chomsky, Byung-Chul Han, Judith Butler, Yayo Herrero eta Paul B. Preciado*.